

Toetsweken. In zulke weken wordt er vaak van elk vak een summatieve toets afgenomen en komen alle andere onderwijsactiviteiten te vervallen. De focus ligt op toetsen. Na deze toets- of tentamenweek willen veel docenten vaak de toetsen met hun leerlingen of studenten nabespreken met als doel leerlingen of studenten te laten inzien wat goed ging en wat een volgende keer beter kan.

Tegelijkertijd vertelt onderzoek ons dat het leren vaak stopt na het geven een cijfer en het leerrendement dan vaak van korte duur is (Wiliam, 2013).

Hoe kunnen we het evalueren van zo'n summatieve toets dan proberen toch zinvol te maken? In dit artikel een aantal inzichten en concrete werkvormen.

Summatieve toetsen

Toetsen is een wezenlijk deel van ons onderwijs en kan een aantal functies hebben, zie hierover ook [dit artikel](#):

- **beslisfunctie:** toetsen om zorgvuldig te beslissen wat de volgende stap in het leerproces is, dit kan een beoordeling zijn.
- **Leerfunctie:** toetsen om actief de stof te herhalen en inzicht te bieden in waar de leerling of student staat ten opzichte van het doel.
- **Evaluatiefunctie:** toetsen inzetten om jou en je collega's te helpen je eigen handelen te verbeteren en het onderwijs te (her)ontwerpen waar wenselijk is.

Wanneer we het over summatieve toetsen hebben, dan toetsen we vanuit de beslisfunctie; er zit een beoordeling of beslissing aan vast. Dit raakt meteen de complexiteit van het evalueren van een summatieve toets want hoe maak je een toets bespreken zinvol als de beslissing reeds genomen is? Hiervoor is het goed eerst onderscheid te maken tussen een toetsevaluatie op inhoud of op proces.

Evaluatie op inhoud

Een summatieve toets evalueren op inhoud kan zinvol zijn wanneer er na de toets ook daadwerkelijk verder wordt gegaan met deze leerstof. Hieronder een tweetal mogelijkheden om te evalueren op inhoud.

Corrigeer niet en laat de leerling/student verbeteren

Geef leerlingen of studenten hun antwoorden terug zonder deze gecorrigeerd te hebben en geef ze kans om hun antwoorden te verbeteren zonder dat ze de leerstof direct tot hun beschikking hebben. Dit [stimuleert leerlingen](#) en studenten om zich nog eens in de leerstof te verdiepen en blijkt met name voor de zwakke studenten een positief leereffect te hebben (Grühn & Cheng, 2014).

Groepswerk met spelelementen

Maak van elk antwoordformulier een kopie. Geef de kopieën aan de leerlingen of studenten terug zonder deze gecorrigeerd te hebben en laat ze in groepjes samen één nieuw antwoordformulier invullen waarbij ze gebruik mogen maken van elkaar gemaakte toetsen maar ook van de leerstof. Dit zet leerlingen aan om zich nogmaals in de leerstof te verdiepen. Je kunt hier ook [spelelementen](#) aan

toevoegen door bijvoorbeeld te werken met een joker en bonus die ingezet kunnen worden bij antwoorden waar de groep echt nog over twijfelt of antwoorden waar de groep juist heel zeker van is. Deze toevoeging stimuleert nog eens extra het kritisch nadenken over een antwoord (Nicol, 2007).

Evaluatie op proces

Het leereffect van het bespreken van een summatieve toets zal waarschijnlijk groter zijn wanneer je evalueert op het leerproces. [Feedback op het leerproces en de zelfregulatie](#) heeft immers een groter effect dan feedback op de inhoud (Hattie & Timperley, 2007).

Ook hierin kunnen we nog een onderscheid maken: evaluatie op het proces *tijdens* de toets of *voorafgaand* aan de toets.

Evaluatie op het proces tijdens de toets

Voor sommige leerlingen of studenten valt er winst te behalen wanneer we kijken naar de manier waarop de toets wordt gemaakt. Je kunt in dat geval de gecorrigeerde toets terug geven en de leerling of student vragen om de gemaakte vragen te markeren aan de hand van een legenda:

- Maak alle vraagnummers die correct zijn en waarvan je de leerstof beheerst groen.
- Maak alle vraagnummers die 'toevallig' correct zijn blauw.
- Maak alle vraagnummers die fout zijn en waarvan je de leerstof niet beheerst oranje.
- Maak alle vraagnummers die fout zijn omdat je de vraag niet goed gelezen hebt geel.
- Maak alle vraagnummers die fout zijn omdat je de vraag niet hebt begrepen roze.

Dit inzichtelijk maken kan vaak tot gerichte tips voor de leerling of student leiden.

Evaluatie door een link te leggen tussen inspanning en resultaat.

Deze manier van evalueren kan zinvol zijn wanneer je verwacht dat hier voor leerlingen winst te behalen valt. Dit kun je doen door een evaluatieformulier te maken dat[; elke leerling of student individueel invult. In dit evaluatieformulier leg je de relatie tussen de inspanning die de leerling of student heeft geleverd en het uiteindelijke resultaat. Dit kunnen vrij eenvoudige vragen zijn als:

- Hoe betrokken ben je geweest tijdens de lessen?
- Hoe ben je omgegaan met de verwerkingsopdrachten?
- Hoe veel tijd heb je gestoken in de voorbereiding van de toets?

Je kunt er voor kiezen om te werken met een papieren formulier maar je kunt ook gebruik maken van een online tool zoals [Google Forms](#) of Socrative. Let er dan bij de instellingen wel op dat leerlingen en studenten hun antwoorden kunnen blijven inzien als ze ingestuurd zijn.

Evaluatie door een link te leggen tussen leerstrategie en resultaat.

Bij deze manier van evalueren zoom je echt in op het leerproces. Je kunt er voor kiezen om een koppeling te maken met een taxonomie zoals de taxonomie van Bloom of RTTI. Jij als docent geeft dan aan welke vragen bij welk niveau uit de taxonomie horen en de leerling of student geeft dan aan hoe hij/zij hierop gescoord heeft.

Vervolgens gaat de leerling of student aan de slag met vragen die het leerproces in kaart brengen zoals bijvoorbeeld:

- *Waarom* was deze opdracht moeilijk voor mij?
- *Wanneer* had ik dit beter kunnen doen?
- *Hoe* kan het dat het maken van de de toets nu anders verliep dan de vorige keer?
- *Wat* vond ik nu precies zo lastig aan deze opdracht?

Ook vragen die gericht zijn op het beheersen van het [leerdoel](#) kunnen inzicht geven in het leerproces (Cauffman, 2010). Bijvoorbeeld: 'Hoe goed lukte het om de tekst in deze opdracht te vertalen naar het Nederlands?'

Het evalueren van toetsen doe je vaak per vak maar soms kan het juist zinvol zijn om dit vakoverstijgend te doen. Plan bijvoorbeeld een leerlingbespreking om de resultaten per leerling samen te bespreken of verzamel deze gegevens op een digitale manier. Juist door de bevindingen van alle professionals te verbinden kunnen krachtige adviezen aan de leerling of student worden meegegeven.

Tot slot een laatste tip: bouw routine in om het leereffect bij je leerlingen of studenten te vergroten.

Evalueer met een doel

Het evalueren van summatieve toetsen kan dus zeker zinvol zijn wanneer je hier een duidelijk doel mee voor ogen hebt. Communiceer dit doel ook richting je leerlingen of studenten en kom hier, als het even kan, nog op terug. Bijvoorbeeld door bij een volgende summatieve toets de reeds ingevulde evaluatieformulieren er nog eens bij te pakken.

Dit geeft je leerlingen en studenten een mogelijkheid om zichzelf te verbeteren en kan bijdragen aan het zinvol inzetten van de evaluatie.

Literatuur

Cauffman, L. (2010). *Simpel*. Den Haag: Boom/Lemma.

Groen, M. (2011). *Reflecteren. De basis*. Houten: Noordhoff.

Grühn, D., Cheng, Y. (2014). A self-correcting approach to multiple-choice exams improves students' learning. *Teaching of Psychology*, 41(4), 335-339

Hattie J, Timperley H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*. 77(1):81-112. doi:10.3102/003465430298487

Nicol, D. (2007). E-assessment by design: using multiple-choice tests to good effect. *Journal of Further and Higher Education*, 31(1), 53-64.

Wiliam, D. (2013). *Cijfers geven werkt niet*. Meppel: Ten Brink.

